

Costache Conachi

Amoriul din prieteșug

Am iubit, auziți inimi, cuvîntul vostru cel mare
Ce vă pleacă la durere și vă face simțitoare,
Ce vă leagă, vă unește făr' de nici o silnicie
Și vă dă în viață asta altă viață și mai vie.
Am iubit și cunosc gustul dragostei peste măsură,
Ascultați, că vă grăiește amoriul prin a mea gură.

Acest împărat a lumii, stăpînitor de plăcere,
Tiran la împotrivire și milostiv la durere,
Nu cere de la voi slava de-zădarnică iubire,
Ce să naște și să trece ca un vis de nălucire.
Urăște, fuge și lasă inima nestătătoare,
Ce ca zburătorul flutur dintr-o floare-n altă floare,
Gustă numai, frunzărește a ibovnicilor fire
Și le lasă făr' de vreme lipsite de mulțămire.
El cere, vra și dorește de la voi acea iubire
Carele înființază pe două firi într-o fire
Și umplîndu-le de focul ce le arde cu plăcere,
Le sporește mulțămirea prin necăz și prin durere.

Dar un lucru așa mare și cu-atîta fericire,
Ca să-l dobîndiți aieva, voi, inimi, cu slabă fire,
Crede-mă-ți că nu să poate decît cu îndelungare
De supărări, de năcazuri, biruite prin răbdare.
Vreme multă, stăruială, îngrijiri și îndoieli,
Privegheri, oftări și lacrimi, plînsuri, rugi și osteneli,
Suferiri, doriri cumplite, prepusuri otrăvitoare,
Pasuri deznădăjduite, pasuri fără măsurare,
Și peste acestea toate, încă spre îndeplinire,
Să cere prieteșugul cu credință și iubire.
Prieteșug, dar din ceriuri, la om cu multă priință,
Ce te naști dintr-o vedere și te-adaogi prin credință,
Ce amori viu și puternic aprinzi cu-a ta mijlocire
Cînd cuprinzînd două inimi într-un gînd și-ntr-o unire
Și avîndu-le deprinsă numai prin obicinuință
La simbatie, la milă, la dragoste și credință,
Le supui, fără de veste, la prefacerea ce mare
Din prieteșugul dulce în amori cu înfocare.
Ah, crede-mă-ți, inimioară, că o așa înălțare
Dintr-o norocire mica în norocirea cea mare
Suie pe om lîngă îngeri și lîngă dumnezeire
Și-l face trăind să guste a raiului fericire,

Însă pînă a agiunge în stepina cea mare,
Cîte munci, cîte năcazuri și cît plîns cu suspinare!
Inimi, soarta hotărăște să răbdați cu bărbăție,
Ascultați, că vi le-a spune nenorocita Zulnie.
Zulnia cea mai frumoasă decît zorile la față,
Între flori naltă ca crinul, cu ochii muri de negreață,
"Vai mie, zicea cu lacrimi, întru a sa vaitare,
Ce putere nevăzută și odihnei surpătoare
Să rădică în simțirea bieteii inimioarei mele
Și mă arde zi și noapte cu-ntristare și cu jele?
Văz prăpastie cu ochii, văz a mea ticăloșie,
Dar le văz cu mulțămire și le rabd cu bucurie.
Ah, prieteșugul sîngur are oare astă fire
Să tulbure, să aprindă și să dea și mulțămire?
Eu, ticăloasan de mine, mă știem că sînt legată

Numai cu prietenie și cu inimă curată
Cătră omul ce cu cinste m-au iubit și mă iubește,
Dar, vai mia, că durerea care îmi pricinuieste
Nu-i cu sămne de-o iubire pacinică și măsurată,
Ci-i ca fulgerul ce-aprinde o dragoste înfocată!
Zile, nopți petrec cu gândul la dulcea închipuirea,
Ce pururea îmi aduce și-mi sfetește nălucirea,
Nici un fel de împăcare sufletul meu nu găsește
Și cunosc că pe tot ceasul patima ce mă muncește
S-adaoge și cuprinde simțirile mele toate,
Încît nimica pe lume să mă mîngîie nu poate.
Viața mea este o mare care nu să liniștește,
Prieteșugul să luptă, amoriul furtuni stîrnește.
Aș vrea să mori, dar și moartea aș vre-o cu acea putere
Să mă ducă în ceea lume cu plăcuta mea durere.
Dar, vai mia, unde este pîn' la atîta răbdare!"
Așa, de dureri cuprinsă în necazul ei cel mare,
Nemîngîietă Zulnie, prin suspinul ei aprinsă,
Să veșteză ca o floare ce în zori de zî deșchisă
Și lipsită de viața rouăi cei răcoritoare
Să topește supt arsura soarelui cu înfocare.
Dar nu știa că-ntr-o laturi, cu asămenea durere,
Să vaită și să plînge, făr' de nici o mîngîiere,
Ikanok, acel prieten cu cinste și cu credință,
Care, știind că amoriul nu suferă biruință,
Căta chip prin depărtare să scape de-a lui lovire
Și fugea, dar, vai de dînsul, că a dragostelor fire
Nu-i supusă nici la fugă, nici la vreo depărtare,
Nici la vremi, nici la prefaceri, nici la orice strămutare,
Ce prin toate el răzbește, ajunge și biruieste,
Uscatul tot îl cuprinde și mările prevestește.
"Ah, zicea cuprins de lacrimi, amar mia, amar mia,
Cum să mai ascund amoriul ce m-au robit la Zulnia?
Și să-l mai ascund să poate cînd arde și mă topește,
Cînd durerile cu cîte și suflet și trup răpește?
Nesuferind tănuire, covîrșesc orice răbdare,
Întocmai ca la sfîrșitul acestei vieți trecătoare,
Cînd moartea cu-a sa cruzime să arată, să vestește
În fața bietului bolnav pe care din vii răpește.
Și mai rău și mai mult încă, căci sfîrșitul orișcare
Iartă omului să-și spuie durerile cîte are,
Iar mia nu mi-i iertată nici atîta mîngîiere,
Ce trebuie să le sufăr și să mor întru tăcere.
Ah, prieteșugul care toată lumea îl slăvește
Și după care aleargă, dar rareori îl găsește,
Pentru mine este muncă, dojană și chinuire,
Căci m-aruncă și mă ține în jalnică stînjănire.
Ori a fi cinstit prietin și să mă trag de Zulnia,
Ori să-i descopăr amoriul ce cu-atîta tirănia
M-au cuprins și mă-mpilează, încît nu mai am suflare,
Și așa, oricum, la mine, prieteșugu-i perzare.
Ah, prieteșugul, doamne, acea sfîntă legătură,
Ce să-ntărește prin fapte, iar nu cu vorbe de gură,
Ierta-mă-vei ca să-l lepăd pentru o amoretată?
Dar ce să fac, ceriuri sfînte, cînd inima săgetată
De-a amoriului lovire și aprinsă de-a lui pară
Trebuie ori să iubască, ori să răbde și să moară!"
Acest fel petrecea viața astă de necăzuri plină
În vaiete și suspinuri amîndoi pentru-o pricină

Și fugea unul de altul gândind că prin depărtare
Amoriului vor aduce scădere și-mpuținare.
Dar nu știa că la urmă un prilej de întâlnire
De mii de ori îl aprinde mai cu strașnica pornire.
“Fugi, Zulnio, fugi, Zulnio, striga el, plin de durere,
Că a nu te iubi, dragă, nu mi-au mai rămas putere.”
“Depărtează-te din ochi-mi, răspundea biata Zulnie,
Că cunosc pe toată zîua că mai mult mă robesc ție.”
Tot așa cu prelungire din răbdare, în răbdare,
Amîndoi într-o durere să usca di pi picioare,
Pînă cînd, odinioară, după cum să prilejește
Pururea, cînd vra amoriul, la cei care îi iubește
Au sosît fericit ceasul de dorita întâlnire,
Căci la a lui sfîntă voie nimică nu-i spre oprire.
Într-un loc pustiu și tainic, de curînd aflat la lume,
Unde spre tîmăduire pătimașii mîrg anume,
Unde firea întristată și întru posomorîre
Au răvărsat toate celea ce pricinuiesc mîhnire,
Munți înalți pînă la nouri, pîraie prin stînci vărsate,
Codri cu copaci sălbatici printre petre răsturnate,
Prăpăstii pste prăpăstii, adîncimi întunecoasă,
Unde zmeura și fragii și mura cea mai frumoasă,
Cresc în voie despre oameni, că numai cîte-o potică
Slujește la bieții bolnavi de trecut cu mare frică,
Acolo, bietul Ikanok, acolo, biata Zulnie
S-o-nîlînit, ah, cine poate întîlnirea lor s-o scrie!
Orice condeiul s-ar_ate, orice graiul să rostească,
Nimic spre asămănare nu pot să închipuiască!
Lacrămi, vaiete, suspinuri, cînd și cînd cîte-o suflare,
Leșine neconținute și de viață curmătoare,
Cuprinderi, îmbrătoșări supt prietenească față,
Căutături cu răpire și căderi brață la brață,
Privigheri și zî și noapte, gînduri cu milanhonie,
Uitare de toate celea, în sfîrșit, o moarte vie,
Au stătut a lor viață, pînă cînd, din nerăbdare,
Ikanok, cu puțin suflet, căzînd la a ei picioare,
“Ah, Zulnio, îmi ești dragă, i-au zîs, cuprins de rușine.
Îmi ești dragă, ce pot face cînd sîmpt că mori di pi tine,
Cînd mă sfîrșesc, cînd să sufăr nu mi-au mai rămas putere,
Cînd toate celea în mine s-au prefăcut în durere?
Știu că-i să-mi pui înainte prieteșugul cel mare,
Dar tocmai prieteșugul mi-au aprins focul mai tare.
Vai mia, el și amoriul, unindu-să într-o fire,
Mă muncesc și mă omoară cu îndoită pornire.
N-am răgaz, nu am odihnă, auz pieptul că-mi răsună,
Văz părăile de lacrămi, ce la poale-ți să adună.
Nu te îndura de mine, nu mă lăsa la pierzare,
Fii la dureri milostivă, că tu ești a mea scăpare!
Tu ești Dumnezeu de milă, tu ești stea de înviere,
Vindecă și izbăvește amarita mea durere,
Căci a mai trăi în lume nu pot fără ta iubire!”
Acestea zicînd, la poale-i au căzut fără sîmțire,
Au căzut, dar și căderea i-au fost sămn de închinare,
Căci s-au prilejit cu gura sărutînd a ei picioare.
Tremurînd, biata Zulnie, cată, vede, să-ngrozăște,
Vra s-agiute, dar nu poate, căci puterea îi lipsăște.
“Om ticăloasan de mine, la ce-am agiuns astă dată!”
Au strigat cu-acea durere ce o inima sfărmată
De săgeți și de cuțite sloboade cu vaitare

Din ceasul ce să rănește pîn-în ceasul care moare.
“O, ticăloasan de mine, eu sînt sîngura pricină
De supărări, de necăzuri și de morți fără de vină!
Ah, suflete împetrite, el moare și tu rabzi încă?”
Atunci, ca o nebună aleargă din stîncă-n stîncă
Și cată, culege ierburi, ia apa și îl stropește,
Dar în zădar, că amoriul doftorie nu priimește.
“Ce să mă fac, vai de mine, strigă, țipă de durere,
Dumnezeule, agiută-l, că eu nu mai am putere!”
În sudori, lacrimi scaldată, desculță și despletită,
Fuge, vine, să-nvîrtește ca o deznădăjduită.
Zăludă, ca vai de dînsa, pe pămînt și la cer cată,
Vra să strige, dar și glasul i să taie deodată.
Să povîrnește și cade peste dînsul, leșinată,
De năcazul ei ucisă, de năcazul ei sfărmată.
Acest fel o turturică, de lîngă soțîia moartă,
Nici nu zboară, nici să duce, ci-și așteaptă trista soartă,
Pînă ce nelegiuitul vînător să o omoare
Și pe dînsa lîngă trupul iubitei ei surioare.
Ce priveliște de jele pentru inimi sîmțitoare
Acest trup lungit pe țarnă și lipsît de-a sa suflare,
Acei ochi negri ca mura, acea gură ca robinul,
Acel sîn trandafirul, acei grumazi albi ca crinul,
Acele mîni ca zăpada, acele fragede brață
Într-un minunt să să schimbe din viață în neviață!
O, voi, suflete cu milă, o, voi, inimi cu durere,
Văzînd că acești ibovnici unul pentru altul pier, este
Este oare cu puțință să nu simțiți îndurare,
Să nu oftați, să nu plîngeți pentru jălnica lor stare?
Dar îndrăzniți, că amoriul orișcînd binevoiește,
Ca un stăpîn, cu durere, și ceartă, și miluiește.
De îndată cu năstavul acel plin de bunătate,
S-au apropiat de dînșii și, aburind sănătate,
I-au întors la a lor viață, i-au umplut de fericire,
Le-au dat darul lui cel mare de o vecinică iubire
Și le-au zis: “Destul ispită, destul atîta cercare,
Că, luptînd-vă cu mine, v-ați aprins focul mai tare.
Muritori, cum nu știți încă că puterea mea să-ntinde
Preste cer, preste văzduhuri și toată lumea cuprinde?”
Atunci, ca din somnul mortîi, rădicîndu-să Zulnia,
Căci la femei totdeauna durerea este mai via,
Și sîmțîndu-să pe sine de amor însuflețită,
Cu lacrimi de bucurie pe obraz împodobită,
Lîngă Ikanok iubitul supt un copaci nalt și mare
Au priimit giurămîntul de-un amori ce sfîrșit n-are.
Și ca să să pomenească în veci astă înfîmplare,
Pe copaci au săpat slove cu această cuvîntare:
“Călătoriule, nu trece, stă, citește și cunoaște,
Că amoriul cel mai strașnic din prieteșug să naște!”

(C. Conachi, *Amoriul din prieteșug*, în Id., *Scrieri alese*, Ediție, prefață, glosar și bibliografie de E. și Al. Teodorescu, Editura pentru Literatură, București, 1963, pp. 165-171)